

Funded by the European Union

Hedayah
countering violent extremism

ONLINE PROGRAM TRENINGA ZA MLADE LIDERE

Ovaj program je sproveden u okviru projekta *Mladi za promenu: Jačanje otpornosti mladih u Srbiji kroz angažovanje, liderstvo i razvoj njihovih kognitivnih i socioemocionalnih veština*

Beograd, Srbija

2020

Ova publikacija je pripremljena uz finansijsku podršku Evropske unije. Njen sadržaj je isključiva odgovornost PIN i ona ne odražava nužno stavove Evropske unije niti Hedayah.

SADRŽAJ

Uvod	3
Vežba 1: Samoizražavanje i javni nastup	5
Vežba 2: Komunikacija	7
Vežba 3: Postavljanje ciljeva i lična motivacija	9
Vežba 4: Veštine rada u malim grupama	12
Vežba 5: Veštine organizovanja i planiranja	14
Vežba 6: Bazične teorije vođstva	16
Vežba 7: Moć podrške vršnjaka i zajednice	18
Vežba 8: Odgovornost	21
Vežba 9: Razumevanje i suprotstavljanje nasilnom ekstremizmu	24
Prilog 1: Pre-/Post-test i evaluacija treninga	27
Prilog 2: Tabela 1	29
Prilog 3: Kontrolna lista	30

Online program treninga za mlade lidere je razvijen kao deo projekta *Mladi za promenu: Jačanje otpornosti mladih u Srbiji kroz angažovanje, liderstvo i razvoj njihovih kognitivnih i socioemocionalnih veština* koji je PIN - Mreža psihosocijalnih inovacija sprovela u okviru globalnog programa STRIVE. Projekat je finansirala Evropska unija, uz podršku organizacije Hedayah, a sprovodio se u Republici Srbiji od avgusta 2019. do septembra 2020. godine.

Program predstavlja drugi deo projekta i namenjen je grupi **od 20 mladih lidera iz Beograda, Sjenice i Novog Pazara**, koji su stekli značajne kognitivne i socio-emocionalne veštine i kompetencije važne za celokupan razvoj i dobrobit prethodno učestvujući u BYRVE programu *Jačanje otpornosti mladih na radikalizaciju i nasilni ekstremizam* koji se sastoji od 10 modula. Trajanje programa obuhvata 9 jednočasovnih vebinar sesija i za potrebe ovog treninga one su organizovane tako da budu održane dve sesije u jednom danu tokom jedne radne nedelje. Pre i nakon online treninga, učesnici su popunili pre- i post-test sa ciljem provere stečenog znanja učesnika, kao i procene uspešnosti treninga. Na kraju svakog dana, učesnici su anonimno popunjavali evaluaciju online treninga, sa ciljem praćenja njihovog zadovoljstva treningom i reakcija na isti (vidi Prilog 1).

Online program treninga obuhvata sledeće sesije:

Dan 1.	Pre-test (1) Samoizražavanje i javni nastup (2) Komunikacija
Dan 2.	(3) Postavljanje ciljeva i lična motivacija (4) Veštine rada u malim grupama
Dan 3.	(5) Veštine organizovanja i planiranja (6) Bazične teorije vođstva
Dan 4.	(7) Moć podrške vršnjaka i zajednice (8) Društvena odgovornost
Dan 5.	(9) Razumevanje i suprotstavljanje nasilnom ekstremizmu Zaključivanje online treninga - post-test i evaluacija treninga

Ciljevi koji se mogu ostvariti kod mladih ovim programom:¹:

1. Sposobnost samoizražavanja i komunikacije
2. Sposobnost uticaja na druge
3. Sposobnost motivisanja drugih
4. Sposobnost traženja uzora koji su bili lideri
5. Sposobnost da se bude uzor drugima
6. Sposobnost artikulisanja ličnih vrednosti
7. Razvoj svesti o tome kako lični postupci utiču na širu zajednicu
8. Sposobnost uključivanja u zajednicu na pozitivan i konstruktivan način
9. Razvoj poštovanja i brige za sebe i druge
10. Razvoj osećaja odgovornosti prema sebi i drugima
11. Razvoj integriteta
12. Razvoj svesti o kulturnim razlikama među vršnjacima i zajednicom
13. Razvoj visokih stremljenja za sebe i zajednicu
14. Postavljanje ciljeva i aktivnosti tako da odražavaju osećaj svrhe
15. Sposobnost da se sledi vođstvo drugih kada je to prikladan postupak

---

¹ Edelman, A., Gill, P., Comerford, K., Larson, M., & Hare, R. (2004). *Youth Development & Youth Leadership*. Washington, DC: National Collaborative on Workforce and Disability for Youth.

1. SAMOIZRAŽAVANJE I JAVNI NASTUP

Tema	Kako bi mladi mogli aktivno da učestvuju i budu važan, integralni deo svoje lokalne zajednice, ali pritom prihvataju odgovornost za svoje postupke i samostalno učestvuju u pripremi različitih događaja sa ciljem podizanja svesti svojih vršnjaka i ostalih članova zajednice, oni moraju imati poverenje u sopstvene kapacitete, vrednosti i sposobnosti. Jedna od glavnih osobina kojom možemo uveriti druge ljude da stojimo iza onoga što govorimo i da je naše razmišljanje utemeljeno na dugoročnim promatranjima jeste samopouzdanje u samo-izražavanju. Aktivnosti u narednom odeljku imaju za cilj da oslobode adolescente na samom početku treninga, da im pomognu i ohrabre ih da iznesu svoje ideje, bez bojazni da će biti osuđivani i negativno vrednovani. U samoj osnovi stoji ideja da je za mladog vođu vrlo važno da ume da proceni svoje slabosti i snage i da ih iznese i predoči drugima sa samopouzdanjem, delujući sigurno u sebe i odlučno ² .
Ciljevi	„Razbijanje leda“ na samom početku rada; Razvoj veština samoizražavanja i javnog nastupa; Razvoj samopouzdanja i borba protiv „negativne“ treme; Uticaj na otklanjanje barijera i straha od tuđeg mišljenja kada treba da se izraze sopstvene ideje; Facilitiranje prijatne i podržavajuće atmosfere za rad.
Broj učesnika	Do 20 adolescenata
Trajanje	60 minuta
Potreban materijal	Papir i bojice, PPP vebinar sesija 1

² Edelman, A., Gill, P., Comerford, K., Larson, M., & Hare, R. (2004). Youth Development & Youth Leadership. Washington, DC: National Collaborative on Workforce and Disability for Youth.

Pre-test upitnik

AKTIVNOST 1: Uvod i "razbijanje leda" (10 min.)

Na samom početku važno je da se facilitator predstavi. Zatim, zatražiti od učesnika da jedan po jedan kažu kako se zovu, kako se zove njihova škola i šta vole da rade u slobodno vreme. Nakon toga, facilitator otvara PPP i naglas čita jedno od 15 pitanja na koja učesnici treba da odgovore jedan po jedan po određenom redosledu. Cilj je da svaki učesnik odgovori na barem jedno pitanje. Ova aktivnost bi trebalo da opusti učesnike i da im priliku da se bolje upoznaju pre nastavka obuka.

AKTIVNOST 2: "Moja malenkost i Srbija" (20 min.)

Podeliti učesnike u dve grupe tako što ćete im nasumično dati broj 1 ili 2. Učesnici iz grupe 1 treba da se predstavite drugima na najbolji i najkreativniji način. To mogu da urade izvođenjem scene i filma, pevanjem, recitovanjem, čitanjem odlomka, brzim crtežom. U isto vreme, dati instrukciju učesnicima iz grupe 2 da zamisle kako bi predstavili svoju zemlju vršnjacima iz inostranstva na najbolji i najlepši način. To može da podrazumeva i umetničko izvođenje, kao i pronalaženje i prikazivanje videa, pevanje, itd. Nakon toga, diskutovati sa učesnicima o pitanjima iz PPP. Izaberite tri dobrovoljca (ili slučajno izaberite tri učesnika) iz svake grupe koji će predstaviti svoje ideje.

AKTIVNOST 3: Koje veštine su neophodne za javni nastup (20 min.)

Proći sa učesnicima kroz smernice o javnom govorenju iz PP prezentacije i zatim ih pitajte da li bi nešto promenili u svom predstavljanju iz prethodne aktivnosti. Takođe, pri prolasku kroz teze, potrudite se da date učesnicima što je više moguće primera, a zatražite i od njih da sami daju neke primere.

Zatvaranje sesije i pitanja (10 min.)

Objasnite učesnicima da ste tokom sesije govorili o veštinama samoizražavanja i koliko su one važne za javni nastup i naše samopouzdanje. Pitajte ih šta im je bilo zanimljivo, šta će zapamtiti i koju poruku će poneti sa ove sesije. Dajte im priliku i da postavite pitanja o organizaciji celokupnog online treninga, kao i sesije koja je upravo završena.

2. KOMUNIKACIJA

Tema	Efektivna komunikacija predstavlja sposobnost da jasno izrazimo sopstvene želje i namere verbalno i neverbalno, čime smanjujemo verovatnoću da drugi interpretiraju ono što smo mi želeli da kažemo onako kako njima odgovara već najpribližnije onome što smo zapravo želeli da saopštimo. Vrlo je važno da u komunikaciji budemo sigurni u ono što želimo da saopštimo i da se potrudimo da ne pričamo samo da bismo nešto rekli, ali i da ne ćutimo i izolujemo se, stideći se svog mišljenja ³ . Izbegavanjem nesporazuma i mi i sagovornik možemo profitirati od komunikacije i obostranog razumevanja. Posledice vešte i samouverene komunikacije daju nam povratnu motivaciju da se u društvu tako ponašamo, što dodatno učvršćuje i potkrepljuje ovu korisnu veštinu.
Ciljevi	Razvijanje komunikacionih veština; Podsticanje saopštavanja sopstvenih ideja bez ustručavanja; Sticanje znanja o značaju (ne)verbalne komunikacije; Sticanje veštine aktivnog slušanja; Razvijanje veštine govorništva tako da sagovorniku omogućimo da aktivno sluša; Razvijanje socijalne inteligencije i interpersonalnih veština.
Broj učesnika	Do 20 učesnika
Trajanje	60 minuta
Potreban materijal	Papir i olovke, tabela 1 iz Priloga 2, PPP vebinar sesija 2

³ Vihar, P. (2013). *Teacher's Manual—Life Skills for Class-VIII*. Delhi: Central Board of Secondary Education.

AKTIVNOST 1: Prva klupa VS Zadnja klupa (15 min.)

Jedan od ciljeva programa je da se učesnici podstaknu da izraze sopstvene ideje i mišljenja. Zbog toga je važno da razumeju važnost aktivnog učestvovanja, ali i važnost izreke "ispeci, pa reci". Za potrebe ove aktivnosti učesnici treba da se podele u 4 grupe tako što će svim učesnicima biti dodeljen broj (1-4). Svaki učesnik koji je svrstan u jednu od 4 grupe dobija jednu od četiri kolone iz tabele 1 date u prilogu 2. Na primer, učesnici koji su dobili broj jedan treba na papiru da navedu sve moguće razloge (kolona 1) zbog kojih neki učenici aktivno učestvuju, dok su drugi pasivni. Učesnici koji dobiju broj 2 treba da navedu prednosti (kolona 2), oni sa brojem 3 mane (kolona 3), a učesnici sa brojem 4 treba da navedu odgovornosti (kolona 4). Nakon toga, učesnici predstavljaju svoj rad. Cilj je da učesnici sami smisle stvari koje su već navedene u tabeli. Razgovarajte o onome što su učesnici zapisali, a uporedite sa onim što je već zapisano u tabeli. Posebno treba pohvaliti kreativne i inovativne ideje.

Teorijski deo⁴ (15 min.)

Iskoristite PPP za diskusiju sa učesnicima o definiciji i klasifikaciji komunikacije, dajući odgovor na pitanje kako nam dobra komunikacija može pomoći. Da biste bili sigurni da teorijski deo⁵ nije naporan za učesnike, PPP treba da ima mnogo slika, videa i primera. Možete i da podelite neka svoja iskustva i podstaknete učesnike da ispričaju svoja.

AKTIVNOST 2: Kako da aktivno slušam i da me aktivno slušaju? (20 min.)

Prikažite na PP kako možemo bolje da slušamo druge i kako možemo motivisati druge da nas saslušaju. *Pokazatelji aktivnog slušanja* mogu se predstaviti kroz igru pogađanja, dok *7 tehnika kako motivisati druge da zaista slušaju ono što govoriš* mogu se predstaviti kroz diskusiju i primere iz svakodnevnog života učesnika.

Nakon vežbe možete da kažete učesnicima da je tokom aktivnog slušanja važno biti spontan, jer ljudi lako opaze kada se neko "folira". Važno je pronaći sredinu - ravnotežu između toga koliko pričamo i koliko slušamo. Postoje ljudi koji su egocentrični i nesposobni da primete druge, kao što je slučaj u sledećem videu: https://www.youtube.com/watch?v=3_dAkDsBQyk

Zatvaranje sesije i pitanja (10 min.)

---

⁴ Popadić, D. (2014). *Socijalna interakcija i komunikacija* (autorizovani tekst). Beograd, Srbija.

⁵ Dostaviti učesnicima teorijski deo u pratećim materijlima za obuku.

3. POSTAVLJANJE CILJEVA I LIČNA MOTIVACIJA

Tema	<p>Naime, prvi korak prilikom planiranja bilo kakvih akcija u budućnosti jeste postavljanje ciljeva. Teoriju postavljanja ciljeva osmislili su Latam i Lok ⁶. Ciljevi sami po sebi odražavaju stavove i vrednosti neke osobe i oni predstavljaju nešto čemu se stremi i što osoba želi da postigne, kako bi bila zadovoljna životom. Koliko će neko uspješno postići svoje ciljeve zavisi od motivacije koju ima, koja je i glavni diskriminišući faktor. Kada je cilj koji postavimo sebi težak, a naša motivacija visoka, onda njegovo ostvarivanje dovodi do većeg zadovoljstva i porasta samopouzdanja. Pozitivno razmišljanje olakšava ostvarivanje cilja i motiviše nas da preduzmemo potrebne akcije, dok nas pesimizam demotiviše, a sve to je povezano sa opštim zadovoljstvom životom. Dobro planiranje i istrajnost u sprovođenju ciljeva omogućuje osobi da uspostavi unutrašnji lokus kontrole, gde veruje da dešavanja u njenom životu zavise od nje same.</p>
Ciljevi	<p>Sticanje veština postavljanja najfunkcionalnijih ciljeva; Razvijanje sposobnosti podsticanja motivacije za ostvarivanje ciljeva; Vežbanje sposobnosti planiranja vremena i anticipiranja budućih događaja; Treniranje fleksibilnosti prilikom odabira aktivnosti ključnih za postizanje cilja; Učenje primene S.M.A.R.T. protokola.</p>
Broj učesnika	Do 20 učesnika
Trajanje	60 minuta
Potreban materijal	Papir i olovke, PPP vebinar sesija 3

⁶ Locke, E.A. & Latham, G.P. 2002. Building a Practically Useful Theory of Goal Setting and Task Motivation: A 35-Year Odyssey, *American Psychologist*, 57, 705-717.

AKTIVNOST 1: S.W.O.T. analiza⁷ (20 min.)

Na početku, možete predstaviti S.W.O.T. analizu kroz grupni rad⁸ kako biste usmerili motivaciju učesnika u pravom smeru. Cilj ove analiza jeste da omogućiti učesnicima da spoznaju svoje zajedničke snage, slabosti, prilike i pretnje, koje mogu da im pomognu u daljem zajedničkom grupnom radu. Takođe, može poslužiti boljem razumevanju vršnjaka, jer će mladi potencijalno shvatiti da dele razne brige i potencijale sa drugima, kao i da oni kao deo šire populacije predstavljaju energičan i snažan deo društva. Podelite učesnike u 4 grupe dajući im broj od 1 do 4, neka svaka grupa izabere svog predstavnika i pokažite im tabelu 3 iz pratećeg materijala uz PPP. Njihov zadatak je da popune tabelu sa S - snage (*strengths*), W - slabosti (*weaknesses*), O - prilike (*opportunities*) i T - pretnje (*threats*) koje se odnose na njihovu grupu i ostvarivanje ciljeva. Prvo i drugo polje u prvom redu tabele predstavljaju prednosti i nedostatke u ostvarivanju cilja kada je reč o našim unutrašnjim mehanizmima ili, drugim rečima, snagama i slabostima osobe ili grupe. S druge strane, polja 3 i 4 u redu ispod predstavljaju spoljne faktore, faktore iz okruženja koji utiču na ostvarivanje ciljeva ili prilika i pretnje koje dolaze iz šireg okruženja. Nakon što učesnici prodiskutuju o ovim aspektima, zatražite od članova grupe koji do tada nisu ništa govorili da iznesu svoja zapažanja drugim grupama. Nakon toga, razgovarajte o sličnostima i razlikama između grupa i kako bi u budućnosti mogli da iskoriste stečeno znanje o karakteristikama grupe.

Teorijski deo: S.M.A.R.T. protokol⁹ (10 min.)

Dobro postavljanje ciljeva zahteva sledeće veštine: organizacione i veštine planiranja, istrajnost i motivaciju, sposobnost da se iskoristi vreme, fleksibilnost, samo-regulaciju i emocionalnu inteligenciju, posvećenost i fokus. Kako biste što efikasnije postigli svoje ciljeve, korisno je da nemate istovremeno više od tri postavljena cilja; da se fokusirate na kratkoročne ciljeve, koje je moguće ostvariti ako ne odmah, onda u jako kratkom vremenskom intervalu, vodeći računa da oni dovode do ostvarenja dugoročnih ciljeva; kao i da definišete ciljeve na pozitivan način (motivacija). Objasnite *S.M.A.R.T. protokol* i koji je najbolji način da postavite svoje ciljeve kroz PP prezentaciju.

AKTIVNOST 2: Zamislimo da organizujemo neki događaj... (20 min.)

Možda zvuči jednostavno postaviti ciljeve samom sebi, ali situacija se malo otežava kada je neophodno da se radi u grupi. Jedna od mera uspešnosti neke grupe jeste uspešnost postizanja zadatih ciljeva. Na primer, zamislite da ste dobili zadatak da organizujete jedan javni događaj u vašoj lokalnoj zajednici. S obzirom na to da organizacija nekog događaja zahteva prisustvo različitih aktera i usklađivanje različitih uloga koje oni mogu imati. Imajući

---

⁷ Objasnite značenje skraćenice. <https://workshopbank.com/swot-analysis>

⁸ Za ovu aktivnost učesnicima su potrebne posebne sobe za dopisivanje (*chat rooms*).

⁹ <https://positivepsychology.com/goal-setting/>

Materijali treba da budu dostavljeni učesnicima u elektronskom obliku.

to u vidu, potrebno je pronaći najefikasniji način tokom postizanja dogovora sa većim brojem ljudi.

Kroz grupnu vežbu učesnici će odgovorati na pitanje: *Koji tip događaja biste organizovali u vašoj lokalnoj zajednici?* Podelite učesnike na tri grupe. Grupe treba da diskutuju i predstavnik treba da zabeleži predloge događaja u svojoj grupi koje žele da održe i koje je moguće održati. Nakon što svaka grupa zapiše moguće događaje, demokratskim glasanjem treba da odaberu dva događaja. Facilitator treba da zapiše ta svih šest događaja i analizira ih zajedno sa učesnicima koristeći S.M.A.R.T. protokol, kako bi pomogao grupama da odaberu jedan važan događaj po grupi.

Zatvaranje sesije i pitanja (10 min.)

Naše glavne teme danas bile su samoizražavanje, javno govorenje, veštine komunikacije i veštine aktivnog slušanja, podizanje motivaciju i postavljanje ciljeva. Diskutovati sa učesnicima o njihovim utiscima i važnim poukama.

4. VEŠTINE RADA U MALIM GRUPAMA

Tema	Vrlo je važno da naučite vašu grupu mladih učesnika kako da sarađuju u timu. Na engleskom jeziku postoji izreka „Teamwork makes the dreamwork“, koja naglašava značaj timskog rada prilikom postizanja brojnih važnih ciljeva. Ovaj deo treninga biće fokusiran na važnost komunikacije u timu, kao i na načine kako da se ista uspostavi. Pažnja će biti usmerena na postavljanje strukture i jasnog plana, kako bi svi članovi tima znali koje im je uloga i šta je ono što treba da urade. Kada je doprinos transparentan, svaki učesnik će se osećati korisnim i vrednim, što će ga dodatno motivisati da radi. Iako je svaki tim različit i potrebno je vreme da se napravi idealna atmosfera za rad, neka osnovna pravila postoje i biće prikazana u nastavku programa.
Ciljevi	Pomeranje fokusa sa razmišljanja o ličnim ciljevima na timski rad; Negovanje timskog duha; Uspostavljanje prijatne atmosfere u grupi za rad; Razvijanje veština komunikacije u grupama; Sticanje inter- i intrakulturalne osetljivosti; Razvijanje crta ličnosti Saradljivost i Otvorenost; Učenje veština koje se odnose na razumevanje i prihvatanje saradnika i sagovornika.
Broj učesnika	Do 20 učesnika
Trajanje	60 minuta
Potreban materijal	Papir i olovke, PPP vebinar sesija 4

AKTIVNOST 1: Rešavanje zagonetki (10 min.)

Ova aktivnost može da se koristi kako bi se učesnici motivisali da počnu da razmišljaju kao mala grupa. Takođe, pomaže opuštanju atmosfere. Podeliti učesnike u 4 grupe. Recite svakoj grupi da treba timski da reše lozinku (za ovu aktivnost su potrebne posebne sobe (*eng. chat rooms*)). Sve 4 lozinke će se prikazati na PP kada facilitator kaže "1, 2, 3, SAD". Pobednik je grupa koja prva završi. Najvažniji deo je diskusija vođena na osnovu pitanja iz pratećeg materijala.

Teorijski deo: „Teamwork makes the dreamwork!“ (15 min.)

Možete ovaj deo da započnete kratkom diskusijom i pitanjima: *Kako vam se čini prethodna aktivnost? Zašto je ona važna? Da li je bila teška? Šta je bio najteži deo? Koja je bila vaša strategija? Da li ste podelili uloge? Na osnovu čega?* Cilj je da učesnici shvate da je nekada timski rad ključ za rešavanje naizgled nerešivih problema. Objasnite značenje fraze „*Teamwork makes the dreamwork!*“, kao i komponente sjajnog timskog rada putem PPP.

AKTIVNOST 2: "Ispričaj mi priču" (10 min.)

Recite učesnicima da na papiru napišu prvu reč koja im padne na pamet. Zatim podelite učesnike u 4 grupe¹⁰, a njihov zadatak će biti da izmisle priču koristeći sve te reči. Na kraju, grupa će odrediti nekoga ko će predstavljati grupu i ko će pročitati priču svim učesnicima. Pobednik je grupa sa najkreativnijom pričom.

AKTIVNOST 3: Koji si ti član tima? (15 min.)

Zatražite od učesnika da otvore [link¹¹](#) i reše kviz na svojim pametnim telefonima ili računarima. Svi učesnici će na osnovu rezultata biti svrstani u jednu od pet kategorija. Prikažite kategorije (kreativna iskra, produktivni dinamo, pokretač tima, intelektualna sila i vrhunski influencer) u PPP. Pre diskusije o različitim kategorijama, naglasite da postoje mnoge slične podele, ali da ste izabrali ovu jer vam se činila primenljivom i modernom. Objasnite da nije reč o psihološkom instrumentu i da se koristi da bi ovu temu učinio interesantnijom.

Zatvaranje sesije i pitanja (10 min.)

---

¹⁰ Za ovu aktivnost učesnicima su potrebne posebne sobe za čet.

¹¹ <https://www.actioned.com/team-member-quiz/>

5. VEŠTINE ORGANIZOVANJA I PLANIRANJA

Tema	Ova sesija se bavi sticanjem i/ili razvijanjem osnovnih veština organizovanja i planiranja, kako u životu, tako i u poslovnom okruženju. Ovo su neke od najznačajnijih veština koje se facilitiraju i neguju u okviru aktivnosti koje podstiču bolji rad u timu. Naime, istraživanja su pokazala da, između ostalog, razvoj pomenutih veština značajno utiče na proces razvoja mladih lidera. Ideja je da mladima prikažemo značaj koji organizovanje i planiranje mogu imati za preduzimanje važnih koraka u budućnosti, kao i da ih pritom ohrabrimo da budu kreativni, da ne izgube sebe u procesu i da uvek veruju da postoji više od jednog rešenja za dati problem.
Ciljevi	Podsticanje kreativnog i kritičkog mišljenja; Razvijanje veštine organizovanja; Razvijanje veštine planiranja; Učenje kreiranja i primenjivanja tehnike „Mapa uma“; Podsticanje aktivnog logičko-apstraktnog rezonovanja i korišćenja većeg kapaciteta moždanih funkcija.
Broj učesnika	Do 20 učesnika
Trajanje	60 minuta
Potreban materijal	Papir i olovke, PPP vebinar sesija 5

AKTIVNOST 1: "Klasifikuj me"¹² (10 min.)

Recite učesnicima da pogledaju oko sebe i da svi zapišu jedan predmet koji im je zapao za oko. Zatim podelite učesnike na 4 tima. Facilitator sastavlja listu sa svim tim predmetima, a zatim svaki tim ima zadatak da ih razvrsta u 3-5 kategorija/grupa¹³. Kada učesnici završe sa razvrstavanjem, zatražite od predstavnika timova da svima kažu po kojim kriterijumima su napravili kategorije i kako su svrstali predmete. Tražite od njih da odgovore na pitanja prikazana u PPP.

Teoretski deo: *Organizacione veštine* (15 min.)

Objasnite učesnicima da je cilj prethodne aktivnosti bio vežbanje veština organizacije u timu. Veštine organizacije su ključne za postizanje uspeha u radu, a one posebno unapređuju efikasnost i entuzijazam u timu. Prikažite na PPP *Prednosti dobre organizacije i 5 osobina dobrog planera*.

AKTIVNOST 2: *Planiranje događaja pomoću "Mapa uma"*¹⁴ (25 min.)

Prikažite na PPP *objašnjenje mapa uma, korake u pravljenju mape uma i prednosti upotrebe mape uma*. Nakon toga podelite učesnike na 4 grupe. Svaka grupa bi trebalo da se okupi u posebnoj sobi za video razgovor (*eng. video chat*) i ima pristup Google Slides u okviru kog može zajednički da pravi mapu uma. Objasnite im da će njihov zadatak biti da isplaniraju događaj koji su već izabrali tokom sesije 3, aktivnosti 2, koji bi trebalo da im omogući da postanu aktivni članovi svoje zajednice, koji doprinose ne samo zajednici, već i društvu u celini, a sve to zahvaljujući korišćenju mape uma. Zahvaljujući ovoj aktivnosti baviće se sistematskim planiranjem, a to će im pomoći da stalno imaju u vidu važne aspekte organizovanja događaja. Zatražite od svake grupe da predstavi svoju mapu. Nakon toga zajedno prodiskutujte šta bi moglo da se doda, a šta nedostaje. Pohvalite trud svih učesnika. Zatražite od učesnika da u procentima izraze kako procenjuju mogućnost da njihov događaj stvarno bude ostvaren i revidirajte zajedno mapu u skladu sa tim procenama.

Zatvaranje sesije i pitanja (10 min.)

Pitajte učesnike šta su naučili tokom ove sesije. Da li imaju pitanja? Rezimirajte aktivnosti koristeći izraze kojima se objašnjava važnost veština organizovanja i planiranja za mlade lidere¹⁵ i pitajte da li bi učesnici hteli nešto da dodaju.

---

¹² https://www.mindtools.com/pages/article/newHTE_76.htm

¹³ Za ovu aktivnost učesnicima su potrebne posebne sobe za čet.

¹⁴ Krasnic, T. (2012). *How to Study With Mind Maps*. Concise Book Publishing.

- Prikažite slike i primere raznih interesantnih mapa uma u PPP.

¹⁵ <https://careerstint.com/why-are-organizational-skills-important-in-leadership>

6. BAZIČNE TEORIJE VOĐSTVA

Tema	Ideja ovog treninga je da se učesnici upoznaju sa osnovnim teorijama o vođstvu ¹⁶ . Uvid u dosadašnja postignuća u ovoj oblasti može ih ohrabriti da samostalno i aktivnije razmišljaju o tome da li žele da budu vođe i na koji način bi to voleli da ostvare. Istraživanja pokazuju da nije veliki broj autora prilagodio najzastupljenije teorije razmišljanju adolescenata ¹⁷ , pa je samim tim od velikog značaja da im se kroz različite obrazovne aktivnosti pomogne da oblikuju svoj način mišljenja u skladu sa primerima i teorijama o velikim vođama. Takođe, važno je razgovarati sa mladima o osobinama koje vođe treba da imaju, ali sa naglašavanjem značaja empatije, kako bi na vreme počeli da razmišljaju o dobrobiti svojih saradnika, a ne isključivo o postizanju ličnog cilja.
Ciljevi	Razvijanje stava i mišljenja o tome kako izgleda idealan vođa; Podsticanje korišćenja empatije i saosećanja kao sredstva u radu; Razvijanje emocionalne i socijalne inteligencije; Podsticanje grupne dinamike i atmosfere kroz timski rad i razmenu ideja; Podsticanje učesnika da razvijaju opštu informisanost.
Broj učesnika	Do 20 učesnika
Trajanje	60 minuta
Potreban materijal	Papir i olovke, kontrolna lista iz Priloga 3, PPP vebinar sesija 6

¹⁶ Khan, Z. A., Nawaz, A., Khan, I. (2016). Leadership Theories and Styles: A Literature Review. *Journal of Resources Development and Management*, 16, 1-7.

¹⁷ Krasnic, T. (2012). *How to Study With Mind Maps*. Concise Book Publishing.

AKTIVNOST 1: Moj idealni lider (10 min.)

Dajte instrukciju učesnicima da zamisle neku osobu koju poznaju ili za koju su čuli, a da predstavlja veoma dobrog vođu. Potom, zamolite ih da zapišu te karakteristike koje, prema njihovom mišljenju, čine dobrog lidera. Diskutujte sa učesnicima o osobama koje su odabrali, kao i o osobinama dobrog lidera koristeći sledeću tabelu na PPP.

Teorijski deo: Osnovne teorije i stilovi liderstva¹⁸ (15 min.)

Teorije vođstva predstavljaju modele koji su osmišljeni sa ciljem da objasne zbog čega i na koji način neki ljudi postaju, i opstaju kao vođe, u odnosu na druge ljude. Diskutujte sledeće teorije sa učesnicima - teorija „Velikog čoveka“, Teorija crta, Teorija kontingencije (situaciona), Stilska i Bihejvioralna teorija prikazujući ih na PPP. Navedite prednosti, mane i primere za svaku od teorija, ali naglasite da ćete detaljnije razgovarati o poslednjoj.

AKTIVNOST 2: Koji je tvoj stil vođstva? (25 min.)

Da bi odgovorili na ovo pitanje, učesnici popunjavaju listu (vidi Prilog 3) koja im je poslata pre sesije, a na kojoj označavaju stavke koje ih na najbolji način opisuju. Prikažite učesnicima sledeće stilove na PPP (Prisiljavajući stil, Autoritativni stil, Saosećajni stil, Demokratski stil, Izazivački stil, Stil Trenera), kao i stavke koje se na njih odnose, i pitajte ih koliko su izbrojali da imaju X (poena) za svaki od stilova (može biti najviše 3 poena po stilu, a ako je više njih sa 3, razmatra se kombinovan stil). Načinite aktivnost interaktivnom putem diskusije, pitanja, primera i opisa stilova koje daju učesnici (prema skorovima koje su ostvarili), koji mogu biti specifični ili kombinacije. Objasnite da je ove stilove osmislio Goleman (2000)¹⁹ a bazirani su na razvoju emocionalne inteligencije. Oni nisu prikladni u svim situacijama i nijedan nije idealan, ali ih je dobro kombinovati, kako bi se postigao cilj.

Zatvaranje sesije i pitanja (10 min.)

Objasnite da ne postoji jedna, najtačnija teorija vođstva i da je najvažnije koje vrednosti i principe osoba zagovara. Dajte učesnicima priliku da postavite pitanja o teorijama vođstva i da vam kažu šta su naučili iz tih teorija.

---

¹⁸ Khan, Z. A., Nawaz, A., Khan, I. (2016). Leadership Theories and Styles: A Literature Review. *Journal of Resources Development and Management*, 16, 1-7.

Prikažite teorije na PPP (i na štampanim materijalima) sa interesantnim slikama/videima, tako da teorije ne izgledaju dosadno.

¹⁹ Goleman, D. (2000). Leadership that gets results. *Harvard Business Review*, 1-75.

7. MOĆ PODRŠKE VRŠNJAKA I ZAJEDNICE

Tema	U ovom delu obuke naglasak će biti stavljen na jačanje vršnjačke podrške, sa ciljem da se pomogne mladima da nauče kako da postanu uzori i potpora svojim vršnjacima i zajednici. U okviru šire slike, veština vršnjačkog liderstva može pomoći mladima u vidu prevencije maladaptivnih oblika ponašanja ²⁰ . Kako bi mogli da utiču na stavove drugih, mladi moraju osvestiti i razviti određene sposobnosti, u čemu im ovaj program može pomoći. Vršnjački lideri na umu imaju širu sliku, pa se često uključuju u raznovrsne aktivnosti kako bi pozitivno uticali na svoju sredinu i pomogli onima kojima je to potrebno. Za podsticanje mladih lidera najvažniji je rad na sposobnostima komunikacije, donošenja odluka, rešavanja problema i konflikata, samo-razvoja, kao i prevencije nasilja, a programi koji se bave vršnjačkim liderstvom pospešuju akademsko postignuće, samopouzdanje i privrženost mladih školi ²¹ .
Ciljevi	Podsticanje mladih da se zauzimaju za sebe i svoje vršnjake; Učenje veština vršnjačkog liderstva; Sticanje osećaja o važnosti pomaganja zajednici; Podsticanje samopouzdanja/poštovanja; Razvijanje empatije; Razvijanje svesti i sticanje informacija o društvenoj zajednici u kojoj živimo.
Broj učesnika	Do 20 učesnika
Trajanje	60 minuta
Potreban materijal	Papir i olovke, PPP webinar sesija 7

²⁰ Alberta Health Services (2010). *Peer Leadership: A guide to implementing school-based peer leadership programs* (pp. 1-36). Alberta Health Services. ISBN 978-0-7785-7270-1

²¹ Gregoric, C., Owens, L. (2008) The Effectiveness of Peer Support Leadership Training in a South Australian School. *International Journal of Adolescence and Youth*, 14(2), 93-112.

AKTIVNOST 1: Kritika/Podrška/Rezervisanost (10 min.)

Na samom početku sesije, prodiskutujte sa učesnicima sledeće koncepte: kritiku, podršku i rezervisanost, tako što ćete ih zamoliti da se prisete nekog primera iz svog života kada su bili kritikovani za neki postupak, podržani u onome što rade ili kada ih je neko ignorisao. Glavni cilj ove aktivnosti jeste da navede učesnike da razmisle o tome kako izgleda kada pomažemo nekome da prevaziđe prepreku na ova tri načina. Takođe, učesnici će kroz ovu aktivnosti moći da porazmisle o tome koji je od ovih načina najefikasniji, najhumaniji i najbolji i zašto.

Teorijski deo²²: Vršnjaci i zajednica (10 min.)

Mladi lideri predstavljaju uzore za svoje vršnjake i zajednicu tako što pokušavaju da sačuvaju i podstaknu njihovu samosvest, samopouzdanje i veštine socijalne interakcije, bivajući podrška i kontakt drugima i organizujući brojne značajne aktivnosti. Prikažite na PPP *Važne osobine vršnjačkog lidera*²³ i *Kako najbolje iskoristiti neformalnu podršku zajednice*²⁴. Nekada je dovoljno da ljude navedete da razmišljaju o važnim temama tako što ćete pokrenuti razgovor o njima (recimo o rizicima vožnje pod dejstvom alkohola), ali za ozbiljne promene je potrebno više truda i vremena. Ukoliko odaberemo da budemo vršnjački lideri, to može imati pozitivan uticaj na jednog vršnjaka koga savetujemo, na grupu koju motivišemo, na populaciju mladih u našoj zemlji, a samim tim i na celokupnu društvenu zajednicu. Sumirajte odgovore učesnika u diskusiji i iskoristite ih za narednu aktivnost.

AKTIVNOST 2: Da li moj događaj ima viši cilj? (30 min.)

Tokom prethodne aktivnosti učesnici su najverovatnije naveli razne primer vršnjačke podrške, koje možete da ponovite na početku ove aktivnosti. Njima možete da dodate i sledeće, ako već nisu pomenute: davanje individualnih saveta o problemima kroz koje je lider već prolazio²⁵, branjenje slabijih od sebe i suočavanje sa nasilnicima, pomaganje starijima, organizovanje grupne podrške (u učenju, druženju, itd.), organizovanje raznih kolektivnih humanitarnih akcija (davanje krvi, skupljanje finansijske pomoći, organizovanje događaja sa jakom porukom koje prenose mediji, posećivanje odgovarajućih institucija i pružanje pomoći ugroženima, itd.)²⁶.

Podelite učesnike u 4 grupe. Podsetite ih na događaje koje su isplanirali pomoću mapa uma u sesiji 5, aktivnost 2. Njihov zadatak je da razmisle kako njihov događaj može da: **1)** pomogne pojedincu; **2)** pomogne vršnjacima; **3)** utiče na zajednicu. Jedan član zapisuje

---

²² Dati teoretski deo u formi dostupnoj preko interneta.

²³ <http://www.partnersagainsthate.org/publications/implementation.pdf>

²⁴ <https://www.skillsforcare.org.uk/Documents/Learning-and-development/Community-skills-development/What-is-it-I-can-do-if-I-support-community-groups.pdf>

²⁵ Primer iz Srbije: <https://www.mladice.org/category/programiprojekti/vrsnjacka-podrska/>

²⁶ Poplave u Srbiji iz 2014. godine mogu da budu primer, kada su maturanti iz cele zemlje novac sakupljen za organizovanje mature iskoristili za pomoć ljudima pogođenim poplavama sa motom "Bez 5 minuta glamura ne propada matura" (Slika 3). Ovo je primer kako mladi zajedno mogu da naprave promenu u društvu.

odgovore u 3 odvojene kategorije, a zatim dodaju detalje toga na koji način će ovo postići kroz njihov događaj. Kada završe, zatražite da svoje radove predstavite ostalim učesnicima.

Zatvaranje sesije i pitanja (10 min.)

Do najvećeg broja značajnih poruka ćete najverovatnije doći kroz diskutovanje odgovora na pitanja iz prethodne aktivnosti. U ovom delu izdvojite samo suštinu. Dajte učesnicima priliku da pitaju sve što im nije bilo jasno. Pitajte ih sa kojom porukom bismo mogli da završimo sesiju. Jedna od glavnih poruka jeste da je vrlo važno da podržimo svoje vršnjake i pomognemo našoj zajednici da se razvija, to je odlika dobrih mladih lidera, a tako ćemo utabati put narednim generacijama i bićemo ispunjeniji što smo nekoga usrećili.

8. DRUŠTVENA ODGOVORNOST

Tema	Društvena odgovornost se učvršćuje tokom adolescencije kada se kognitivni, emocionalni i identitetski razvoj menjaju sa izlaganjem idealima, značajnim porukama i prilikama za vežbanje donošenja moralnih odluka ²⁷ . Ova sesija će se pre svega baviti društvenom odgovornošću, ali i time kako donositi odluke i postupati da bi se unapredio održiv život na našoj planeti. Ceo program je fokusiran na neke od najvažnijih osobina koje su povezane sa društvenom odgovornošću: empatija, samorefleksija, poštovanje tuđeg mišljenja. Mladi treba da rastu u podržavajućem okruženju koje im daje priliku da razviju veštine liderstva i otkriju važnost njihovog doprinosa svetu ²⁸ . Imajući to u vidu, cilj ove sesije je da sa pokaže mladima na koji način mogu da doprinesu društvu i da im se obezbedi neophodna podrška i motivacija da to urade.
Ciljevi	Učenje o društvenoj odgovornosti kroz primere; Razvijanje empatije; Podsticanje inicijative za zaštitu cele zajednice; Vežbanje samoprocene i samorefleksije; Razvijanje samopouzdanja za preuzimanje značajnih koraka; Jačanje moralnog i kritičkog mišljenja.
Broj učesnika	Do 20 učesnika
Trajanje	60 minuta
Potreban materijal	Papir i olovke, PPP webinar sesija 8

²⁷ Wray-Lake, L., & Syvertsen, A. K. (2011). The developmental roots of social responsibility in childhood and adolescence. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 134, 11–25.

²⁸ Bradford, L. (2017). Nonprofit Social Responsibility and Sustainability: Engaging Urban Youth through Empowerment. *Corporate Social Responsibility, Sustainability, and Ethical Public Relations*, 53-88.

AKTIVNOST 1: Misteriozna "Bolest kamere"²⁹ (20 min.)

Širenje zaraza, kao recimo u slučaju COVID-19, predmet je velikih naslova i žustre borbe nauke da se sa njima uhvati u koštac. Mnogi naučnici i matematičari zajedno rade na proučavanju širenja bolesti i stvaranju modela koji potencijalno predviđaju napredak epidemije, kako bi je najbolje kontrolisati. U ovoj igri, učesnici će naučiti jednostavan model širenja neke bolesti i važnosti društvene odgovornosti, tako što će biti aktivni učesnici isceniranog izbijanja „bolesti kamere“. Model bolesti ima tri važne grupe: podložni, zaraženi, izlečeni. Ovaj primer naučnici koji proučavaju epidemije bolesti smatraju jednim od najjednostavnijih modela epidemije.

Recite učesnicima da postoji tajanstvena bolest koja se širi kompjuterskom kamerom (ovo je samo igra, tj. nemoguća situacija. Recite im da pravi scenario, na primer, podseća na COVID-19). Za sada ne znamo ko je zaražen. Dajte im instrukciju da napišu 3-5 imena osoba koje su prvo **pogledali**. Stavite odeljka na PP (1) **Podložni zarazi [P]** - Ljudi u ovom odeljku nemaju bolest, ali su svi u riziku da se zaraze. Na početku igre, svi su „podložni“. 2) **Zaraženi [Z]** - Osobe u ovom odeljku trenutno imaju bolest. 3) **Izlečeni [I]** - Ljudi iz ovog odeljka su imali bolest, ali su je prevazišli i više je ne mogu preneti drugima niti mogu ponovo dobiti bolest, odnosno imaju imunitet). Kada svi završe sa pogledima i zapisivanjem imena, recite im da su svi u P-delu: niko nije bolestan, ali svako može postati bolestan. Nasumično izvucite ime jednog učesnika i izjavite da je zaražen "bolešću kamere" pre nastavka. Ovaj učesnik je sada u odeljku Z i predstavlja prvog inficiranog. Objasnite učesnicima da je ova osoba zarazila sledeće 2-3 osobe koje je pogledala. Zatražite od učesnika u odeljku Z da pročita 2-3 imena sa njegove liste i pozovite ih da pređu u Z-deo. Zatim ovi učesnici treba da pročitaju njihove 2-3 osobe sa liste koje su zarazili (ako se nađe ime nekog od prethodno zaraženih, čitaju se osobe posle), i neka ti učesnici uđu u odeljak Z. Ponovite sa svim učesnicima koji su bili na listi. Zatim izjavite da je prvi pacijent izlečen i recite mu da se pomeri u I deo. Ponavljajte ovo sve dok u Z-u ili nema nikoga ili su svi učesnici pročitali imena. Verovatno ćete neka imena ponavljati. Ako učesnik u polju Z pročita ime učesnika u polju I, objasnite da nakon što se oporavite, više se nećete razboleti. Neki učesnici mogu ostati u P polju, što je dobar primer **stohastičnosti** (nasumičnosti) izbijanja bolesti - neki ljudi prosto slučajno nisu izloženi.

Teorijski deo (20 min.)

Predstavite učesnicima teorijski deo putem PPP i predstavite jednu od najvećih filozofskih dilema - *Da li je uvek lako doneti pravu odluku?* tako što ćete im prikazati ovaj [video](#), a zatim razgovarajte o tome šta bi oni uradili u ovoj situaciji.

AKTIVNOST 2: Društveno odgovorni lideri (20 min.)

Kao mladi lideri, možemo da budemo društveno odgovorni tako što ćemo pomoći u širenju određenog načina ponašanja među našim vršnjacima i u široj zajednici. Najdelotvorniji način da se to uradi je davanjem primera i odgovornim ponašanjem. Pitajte učesnike da li su čuli za Gretu Tunberg (slika 3 na PPP) koja se bori protiv klimatskih promena i pokušava da spase našu planetu. Ona je dala primer tako što je prva počela sa protestom ispred švedskog

²⁹<http://ec2-23-21-117-9.compute-1.amazonaws.com/blogs/09/07/2011/epidemic-the-handshake-game.html?series=1&interest=&audience=1&author=>

parlamenta, a kasnije su joj se pridružile hiljade. Ona je dobar primer jer predstavlja mladog lidera. Mogu biti korišćeni i razni drugi primer, kao oni koji su prikazani u [videu 1](#) i [videu 2](#).

Svaki učesnik treba da razmisli o idejama kojima bi podstakao društveno odgovorno ponašanje. Nakon toga, treba da zapišu odgovore na sledeće rečenice:

1. Školski predmet koji je na neka način povezan sa društvenom odgovornošću.
2. Način na koju mogu da sprovedu svoju ideju u školi³⁰.
3. Kako njihove akcije mogu da budu vidljivije široj zajednici.

Kada svi učesnici završe, pitajte ih da daju predloge i razgovarajte sa njima o tome kako mogu da učine svet boljim mestom.

Zatvaranje sesije i pitanja (10 min.)

Pobrinite se da svi koncepti kroz koje ste prošli u sesiji budu jasni i pitajte ih šta bi mogla da bude osnovna poruka ove sesije. Važno je da zapamte da niko ne može da bude 100% društveno odgovoran, ali možemo da pokušavamo i svojim pokušajima damo primer drugima, odnosno da doprinosimo društvu kao što rade pravi lideri.

Važno!

Zamolite 6 dobrovoljaca da se prijave za aktivnost 2 iz sledeće sesije 9. Podelite ih nasumično na dva tima. Do sledeće sesije, jedan tim bi trebalo da istraži i smisli čvrste argumente i razloge ZA testiranje na životinjama (Tim A), a drugim tim PROTIV testiranja i eksperimentisanja na životinjama (Tim B). Recite da svaki učesnik treba da predstavlja stručnjaka iz različite oblasti (to može da bude ili željeno zanimanje u budućnosti ili grana nauke kojom su naročito fascinirani), a oni će kao tim morati da predstavljaju svoje argumente i stavove. Mogu da izaberu i drugačija imena za svoje timove, ali o tome moraju da obaveste facilitatora pre početka aktivnosti.

---

³⁰ Na primer, postavljanje kanti za recikliranje.

9. RAZUMEVANJE I SUPROTSTAVLJANJE NASILNOM EKSTREMIZMU

Tema	Obrazovanje mladih o mirnom rešavanju sukoba i prevenciji nasilja je jedan od najvažnijih zadataka za društvenu zajednicu ³¹ . Potreba mladih da učvrste svoj identitet može ih voditi ka pristupanju postojećoj grupi sa prethodno definisanim stavovima koji mogu biti radikalni ili čak ekstremni ³² . Cilj ovog programa jeste da se fokusira na osveščivanje i izgradnju stavova koji pomažu prilikom prevencije radikalnog ekstremizma među mladima. Važno je napomenuti da bi mladi trebalo da su do ovog poslednjeg dela treninga već uveliko upoznati sa konceptima empatije, asertivne komunikacije, kritičkog mišljenja i procenjivanja, stereotipa i predrasuda, kao i diskriminacije, koji su od ključne važnosti kada je u pitanju prevencija uključivanja u grupe sa radikalnim/ekstremnim stavovima i uverenjima.
Ciljevi	Učenje pojmova radikalizacija i nasilni ekstremizam; Podsticanje kritičkog razmišljanja; Podsticanje upotrebe empatije kao alata za donošenje odluka; Razvijanje veština samostalnog rezonovanja; Stvaranje, čuvanje i primena unutrašnjeg moralnog kodeksa; Podizanje svesti o negativnim posledicama diskriminacije.
Broj učesnika	Do 20 učesnika
Trajanje	60 minuta
Potreban materijal	Papir i olovke, PPP vebinar sesija 9

³¹ Fountain, S. (1999). *Peace education in UNICEF*. Unicef, Programme Division.

³² Hogg, M. A. (2014). From uncertainty to extremism: Social categorization and identity processes. *Current Directions in Psychological Science*, 23(5), 338-342.

AKTIVNOST 1: Šta prvo vidiš? (5 min.)

Prikažite učesnicima na PPP set dvostrukih slika, jednu po jednu, kratko (ne duže od 5 sekundi), uz instrukciju da na papir napišu šta je ono što su prvo videli. Kada prikažete sve slike, vratite se na prvu i pitajte učesnike šta je ko napisao. Ako su svi napisali istu stvar (verovatnoća postoji zbog uzrasta), onda im vi predočite drugu varijantu koju je moguće videti na slici.

Teorijski deo: Razjašnjavanje pojmova (15 min.)

Prikazati učenicima u okviru PPP objašnjenja sledećih pojmova: *ekstremizam, nasilni ekstremizam, radikalizam, radikalizacija koja dovodi do nasilnog ekstremizma*, uz diskusiju o *ponašanjima koja mogu da budu znak radikalizacije*.

AKTIVNOST 2: „Test ili nežni gest, pitanje je sad?“ (30 min.)

Recite učesnicima da će tokom ove diskusije biti simulirana panel diskusija. Šest dobrovoljaca koji su se javili na kraju prethodne sesije imaće zadatak da igraju ulogu panelista, a ostali će biti publika. Predstavite se kao moderator panel diskusije tako što ćete reći: *Zdravo svima, danas ćemo imati panel diskusiju o eksperimentima na životinjama. Ja ću biti vaš moderator, a govornici će predstaviti svoje stavove. Danas je sa nama šest stručnjaka iz raznih oblasti i oni će odgovarati na naša pitanja. Međutim, postoji jedna začkoljica - grupa A treba da iznese argumente ZA testiranje na životinjama, a grupa B će biti PROTIV testiranja na životinjama. Daćemo panelistima još nekoliko minuta da se pripreme, a ja ću vam za to vreme objasniti vašu ulogu kao publike*. Dok se panelisti pripremaju, recite ostalim učesnicima da na papiru nacrtaju crveni taster. Objasnite im da im dugme daje mogućnost da se uključe u diskusiju, postavite pitanja ili podele svoje reakcije. Kada su panelisti spremni, trebalo bi da se predstave i nakon toga moderator postavlja pitanja sa PPP kako bi vodio diskusiju. Kada timovi završe sa predstavljanjem svojih stavova i kada publika postavi svoja pitanja i podeli svoje reakcije, publika glasa podizanjem ruke za tim koji je izneo bolje i ubedljivije argumente, bez obzira na njihov lično mišljenje. Ishod može da bude nerešen, što takođe može da bude interesantna tema za diskusiju, a facilitator započinje zajedničku diskusiju pomoću pitanja sa PPP.

Zatvaranje sesije i pitanja (10 min.)

ZAKLJUČIVANJE ONLINE TRENINGA (30 min.)

Kažite učesnicima kako ste došli do kraja celokupnog online treninga. Pitajte ih: *Kako im se trening činio i da li su nešto naučili? Šta su naučili? Da li mogu da prenesu svima neke glavne poruke sa treninga sa kojima će otići kući? Da li se osećaju kao da su njihove liderske sposobnosti napredovale?* Proverite kroz diskusiju i poruke na koje se osvrnu učesnici da li ste uspeli da ostvarite većinu ciljeva koji su navedeni u uvodnom delu ovog priručnika.

Još jednom prođite zajedno kroz glavne poruke sa treninga i zamolite učesnike da svako pročita naglas barem po jednu poruku na PPP, kako biste osigurali da su i dalje fokusirani i kako biste sumirali celokupan trening.

Na samom kraju, dajte učesnicima da popune evaluaciju i post-test upitnik.

Prilog 1

Pre- i post-test

Datum: _____

Godine: _____

Pol: _____

1. Ako ste vešt javni govornik, ne morate da poznajete i da procenjujete svoju publiku kada se pripremate za govor. Tačno ili **Netačno**
2. Prozodijska komunikacija je oblik usmene komunikacije. Tačno ili **Netačno**
3. Životinje komuniciraju pomoću znakova. **Tačno** ili Netačno
4. U S.W.O.T. protokolu O označava prilike. **Tačno** ili Netačno
5. Posedovanje jasnih odgovornosti je ključna komponenta sjajnog timskog rada. **Tačno** ili Netačno
6. Pamćenje umesto zapisivanja cilja je jedan od najboljih načina da postavite svoje ciljeve. Tačno ili **Netačno**
7. Da biste ustanovili način zajedničkog rada, članovi tima treba da održe grupni sastanak i izbegavaju rad jedan na jedan. Tačno ili **Netačno**
8. Jedna karakteristika dobrog planera je u tome da dobro organizuje i svoj privatni život. **Tačno** ili Netačno
9. Mape uma je izmislio Toni Buzan devedesetih godina 20. veka. Tačno ili **Netačno**
10. Pravljenje mapa uma angažuje obe moždane hemisfere. **Tačno** ili Netačno
11. Jedna od prednosti korišćenja mapa uma je u tome što stimulišu kreativnost. **Tačno** ili Netačno
12. Dobar lider oseća empatiju prema drugima. **Tačno** ili Netačno
13. Teorija kontingencija se fokusira na osobine ličnosti koje osoba poseduje. Tačno ili **Netačno**
14. Nije svaki postupak koji dovodi do napredovanja društva i sprečavanja nečega lošeg društveno odgovoran postupak. Tačno ili **Netačno**
15. Radikalizacija je fenomen u kom pojedinac ili grupa koji, u potrazi za svojom ideološkom svrhom, pokazuju spremnost da koriste nasilje kao posledicu ekstremnih

uverenja, a u cilju ostvarivanja svojih političkih, religijskih ili društvenih ciljeva. Tačno ili **Netačno**

16. Iznenadno napuštanje škole i sukobi sa školom mogu da budu znak radikalizacije. **Tačno** ili **Netačno**

Evaluacije obuke

Datum: _____

Godine: _____

Pol: _____

1 Nimalo	2 Ne naročito	3 Umereno	4 Donekle	5 Veoma				
Koliko su po vašem mišljenju sesije bile interesantne i prijatne?				1	2	3	4	5
*Objasnite svoj odgovor:								
Koliko su po vašem mišljenju sesije korisne?				1	2	3	4	5
*Objasnite svoj odgovor:								
Koliko su facilitatori bili jasni i razumljivi?				1	2	3	4	5
*Objasnite svoj odgovor:								
Da li je nešto bilo posebno korisno/smisleno/prijatno tokom treninga?				DA		NE		
*Ako ste odgovorili DA, pojasnite:								
Da li je nešto bilo neprijatno ili uznemirujuće tokom treninga?				DA		NE		
*Ako ste odgovorili DA, pojasnite:								
*Ako imate bilo kakve predloge ili komentare o treningu možete ovde da ih navedete:								

Prilog 2

Tabela 1

	1. Razlozi	2. Prednosti	3. Mane	4. Odgovornosti
Učesnici koji učestvuju aktivno	<ul style="list-style-type: none"> - Samopouzdanja - Poznaje temu o kojoj se diskutuje - ... 	<ul style="list-style-type: none"> - - Drugi im pridaju na vrednosti i značaju - Drugi se ugledaju na njih i dive im se - Pomaže izgradnji samopouzdanja - ... 	<ul style="list-style-type: none"> - Mogu da zasene druge učenike - ... 	<ul style="list-style-type: none"> - Da podstaknu druge da učestvuju više - Da ne budu jedini koji pričaju - ...
Učesnici koji su više pasivni	<ul style="list-style-type: none"> - Nemaju samopouzdanja - Nisu svesni/nemaju znanje o temi - Ne dobijaju priliku da govore - Plaše se da će biti ismejani - Imaju neko prethodno negativno iskustvo. - ... 	<ul style="list-style-type: none"> - Mogu da budu veoma dobri slušaoci, odnosno sa veoma dobrom sposobnošću zapažanja - ... 	<ul style="list-style-type: none"> - Njihovo mišljenje se ne uzima u obzir - Drugi mogu misliti da nisu zainteresovani - Drugi ih zanemaruju - Ćutanje se može protumačiti kao slaganje ili nedostatak mišljenja - Mogu se osećati neprijatno... 	<ul style="list-style-type: none"> - Da i drugi ne zasene - Da više učestvuju u diskusijama - Da dele svoja razmišljanja i ideje bez bojazni - ...

Prilog 3

Br.	STAVKE	X
1	Ja čvrsto verujem da ljudi treba da slušaju i rade ono što im se kaže.	
2	Moj moto je: „Sledi me, veruj mi i za tebe nema zime“.	
3	Za mene je uvek na prvom mestu zadovoljstvo mojih saradnika.	
4	Odluku uvek donosim zajedno sa svojim saradnicima.	
5	Od saradnika uvek očekujem da brzo postignu sve što sam zamislio/la.	
6	Uvek bodrim svoje saradnike da urade najbolje što mogu.	
7	Trudim se da sagledam problem iz uglova svih saradnika.	
8	Važno mi je da saradnici znaju da se ponosim njima.	
9	Kada neko ne doprinosi timu, nađem mu zamenu.	
10	Smatram da sam iskusan vođa i da je drugima lakše kada me slede.	
11	Ljudi moraju uvek da daju svoj maksimum u timu.	
12	Meni se dopada kada su ljudi u mom timu kreativni i inovativni, ali volim da ja na kraju donesem neophodne odluke.	
13	U mom timu svi učestvuju u donošenju odluka i za njih snose odgovornost.	
14	U mom timu je najvažnija dobra atmosfera, komunikacija i poverenje.	
15	Umem da se naljutim i kažem ružne stvari kada saradnici ne rade dobro.	
16	Najvažnije mi je da ulažem u lični razvoj i uspeh svih saradnika.	
17	U mom timu se slavi svaki uspeh i svi dobijaju zaslužene pohvale.	
18	Sa mnogim ljudima nema rasprave, već treba „lupiti šakom o sto“.	